

Začiatkom roka 2019 vyjde tretí a zrejme posledný zväzok jazykových esejí a reflexií, uverejňovaných na pokračovanie v Romboide, kým sa ich neujalo vydavateľstvo MILANIUM a nevydalo ich postupne knižne - roku 2014 prvý zväzok, rok nato druhý, a teraz tretí. Nielen názvy zväzkov sa obmeňujú, ale aj prístup - popri dôraze na konkrétne formy barbarizácie jazyka médií sa stupňuje dôraz na väzby medzi životnými reáliami a ich systematickou eufemizáciou v znamení politkorektnosti. Všetko v polohe humorného odstupu, ktorý často prechádza do irónie a sarkazmu. Bez jazykového vedátorstva, takže kniha je určená širokým vrstvám milovníkov jazyka, nie odborníkom. V tomto zväzku pribudla nová hrana prístupu, venovaná aforistickým jazykohrám a potmehúdsnym minipríbehom pod názvom *Čertom podšité*, ktoré oblasť jazykohier presahujú a ťahujú si z etiológie druhu homo sapiens. Oproti predošlým zväzkom sa tu teda rozhodne ponúka čosi navyše.

OD JAZYKA K ŽIVOTU, OD ŽIVOTA K JAZYKU

Už tretí raz sa milovníkom slovenčiny a všetkým, čo sa radi vydávali so mnou na potulky po záhadách, záhradách, zákrutách a zákutiach jazykov, toho najväčšieho a výsadného výtvoru civilizácie, prihovám z pozície spolumilovníka. Teda jedného z vás, spolu s vami odlišného od tých, čo na svoju premilenú žiarlia a za svet by sa o ňu s nikým nedelili, skôr by mu *navarili krvavej polievky*. My sa o svoju premilenú, slovenčinu so všetkými jej krásami, radi a bez othellov podelíme a bude nám s ňou spolu dobre.

Pokiaľ ste sa s mojimi jazykovokritickými reflexiami už stretli, nebudete veľmi prekvapení – nájdete tu v podobne fejtónovom, neakademickom podaní, bez nároku na systémovosť a úplnosť, variácie na postrehy, s ktorými ste sa na iných príkladoch už stretli, ale aj nové témy, ako ich prináša život a jeho jazyková reflexia.

Nájdete ich podávané s rovnakou snahou o humorný prístup, spojený občas s dávkou irónie či sarkazmu tam, kde *ťažko je nepísať satiru*, ako diagnostikoval Iuvenalis už pred dvetisíc rokmi. Pokiaľ ste mi prejavili dôveru po prvý raz, akiste oceníte, že tieto úvahy sú samostatné celky, takže sa do knihy dá vstúpiť bez ujmy na kontexte hocikde, aj keby len na chvíľu.

Ide teda v stopách predošlých dvoch, *Úkladov jazyka* a *Úskalí a strastí jazyka*, prináša však v prístupe aj dve novinky. Predovšetkým zvyšuje dôraz na spoločensko-kritické zakotvenie jazykových javov, hoci prítomný bol aj predtým. Väčší rozsah jednotlivých úvah však umožňuje, aby spoza semiotickej roviny ešte zreteľnejšie vystupovala kritická analýza pomenovávaného, teda sociálne zázemie a maskovacie stratégie, skrývané najmä za novodobým politkorektníckym newspeakom.

Druhou novinkou je, že sa neobmedzuje na jazykovo motivované úvahy, ale načiera aj do roviny aforizmov, bonmotov či jazykohier, ba aj paródii a parafráz ľudovej slovesnosti a mudroslovia, zakotveného ešte v časoch, keď si ľud sám z vlastných zdrojov vtíkal do hlavy, že s poctivosťou najďalej zájdeš. Všetky tie vývrtky, kotrmelce, kotúle a rittbergery vyrastajú predovšetkým z radosti, akej ekvilibristiky sú jazyky schopné [je jazyk schopný](#) a z čoho všetkého [vie](#) vedia vykreslať iskru toho, čo nemecký psychológ Karl Bühler nazval *Aha-Effekt* a starí Gréci *heuréka*, ktorým dnes reklama láka svoj konzumistický ľud, aby jej ľahšie sadol na lep.

Kapitolky motivované hlavne jazykovými postrehmi sú tak poprestýkané strapcami humoru, kde radosť z iskrenia prevažuje nad čisto jazykovou stránkou veci. Nejedna z takýchto *aha-explózií* vykvitla v dvojhre, lebo jazykošerm je podstatnou zložkou môjho dlhoročného partnerstva so spoluhráčkou, pre ktorú sú pingpongové asociačné preskoky a skúšanie jazykov na ťah, lom a zhyb rovnakým koníčkom ako pre mňa. Čitateľom to môže byť jedno, a spoluhráčka ma žalovať nebude.

Ako bytostný optimista, ktorý vie, že *času je málo a voda stúpa*, pestujem najmä humor skeptický, čierny a ešte černejší, lebo reálna budúcnosť ho v dlhodobej perspektíve černotou beztak prevýši. Nemčina má pre humor ešte černejší ako čierny označenie *rabenschwarz*, doslovne *havranočierny*, čo by u nás ťažko obstálo, našinec si havrana v tomto kontexte spája skôr s havraními vlasmi superčiernovlásky, ktorá kedysi mávala vlasy *ako žúžol*, ibaže dnes už nik ani poriadne nevie, čo to žúžol je.

Takže hoci si ako čitateľ či poslucháč rád povol'kám v múdro melancholických hĺbočinách židovského humoru či v čapkovskom zhovievavom nadhľade, v mojej záhradke sa tejto kvetine nedarí, aj keby som rád. Komu čierny humor nie je po srsti, nech hodí jedovaté invektívy starého cynika za hlavu a nedá si nimi podaromky kaziť pohodu či dobré trávenie. Tým ostatným pripomínam, že podľa definície Ambrosa Biercea je cynik *podliak, ktorý vidí veci, aké sú, nie aké by mali byť*.

Napokon, tieto intarzie majú aj tak iba korenit' to, čomu som sa od svojej jazykovej prvotiny venoval priebežne – trubadúrskej oslave pôvabov svojej zbožňovanej a kríženiu mečov s tými, čo jej, aspoň v mojich očiach, utfhalí na cti.

Dúfam, že v oboch zložkách nesklamem vaše očakávania viac, než sa obávam.

Pavel Branko